

Civilutskottets betänkande

1980/81:28

om byggnadslagstiftning m. m.

1 Motionerna

Utskottet behandlar i detta sammanhang motionerna 1980/81:

284 av Ove Karlsson m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om att svensk byggnorm utformas så att föreskrifter om klämfria dörrar införs,

633 av Elvy Nilsson m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen måtte besluta att hos regeringen begära att gällande bestämmelser i byggnadsstadgan ändras i enlighet med vad som anförts i motionen (bredare dörrar).

635 av Eric Rejdnell m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen begär att regeringen låter utreda möjligheterna att träffa avtal med berörda kommuner om byggförbud kring Arlanda flygplats i enlighet med vad i motionen framförts,

1074 av Björn Körlof (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att 7 och 8 §§ lagen om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande ges en utformning som undanröjer onödig byråkrati.

1843 av Filip Fridolfsson (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om en översyn av gällande lagstiftning och byggnormer på grundval av hittills gjorda praktiska och ekonomiska erfarenheter av tillämpningen på befintlig bebyggelse, samt att därvid särskilt ifrågasätta anordnandet av grovsoprum även som separeringen av hushållssoporna i fastigheterna,

1844 av Pär Granstedt (c) och Stina Andersson (c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket och planverket ges i uppdrag att som ett led i den fysiska riksplaneringen inventera och föreslå lämpliga åtgärder för bevarandet av värdefulla grönområden i de större tätortsregionerna.

1845 av Marianne Karlsson m. fl. (c, m, fp) vari hemställs

1. att riksdagen hos regeringen anhåller om en översyn av byggnormers varaktighet, ikraftträdande samt industrins behov av omställning m. m. vid revidering och införande av nya normer i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående alternativa normidéer.

1850 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hur gällande riktlinjer för hushållningen med mark och vatten skall beaktas,

1894 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari, med hänvisning till motiveringen i motion 1980/81:1893, föreslås att riksdagen uttalar att planeringen av ett

tillräckligt antal barnstugeplatser vid ny- och ombyggnad av bostäder bör vara en förutsättning för godkännande av stadsplan respektive tillstånd till sanering.

1910 av Marianne Stålberg m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående förslagen om PBL – Ny plan- och bygglag.

2 Tidigare behandling m. m.

2.1 Vissa planfrågor

Enligt luftfartslagen fordras tillstånd av regeringen för att inrätta och driva *flygplats för allmänt bruk* om någon annan än staten skall utöva driften. Anläggande av flygplats kräver f. n. i och för sig inte tillstånd enligt byggnadslagstiftningen. Regelmässigt krävs dock byggnader och arbeten som kräver byggnadslov och i princip ofta även detaljplan. I samband med den fysiska riksplaneringen har det strukits under (prop. 1975/76:1 s. 73 f) att det är angeläget att flygplatsfrågorna uppmärksammas i den kommunala översiktliga planeringen.

I 81–83 §§ byggnadslagen ges bestämmelser om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret, luftfarten m. m.

Miljöskyddslagen är tillämplig på bl. a. användning av mark, byggnad eller anläggning på sätt som kan medföra störning för omgivningen genom luftförorening, buller, skakning, ljus eller annat sådant, om störningen inte är helt tillfällig.

Utskottet har tidigare behandlat frågor som ansluter till *planeringen kring storstäderna*. Förslaget om primära rekreationsområden (prop. 1975:46, CU 1975/76:2) innehöll bl. a. ett uttalande i propositionen om att områdena kring de tre storstäderna är arealmässigt begränsade i förhållande till folkmängden och att de inte kan behandlas som primära rekreationsområden därför att de i första hand måste utnyttjas för närrekreation. Utskottet konstaterade bl. a. att områdena närmast Stockholm och Göteborg redan behandlades inom den fysiska riksplaneringen och att intresset av att bevara tillgängliga områden för närrekreation där kan jämföras med riksintressena i övrigt. Utskottet ansåg att de i propositionen anförda synpunkterna med beaktande av vad utskottet anförde torde kunna fogas in i redan gällande planeringsmål. Riksdagen gav som sin mening regeringen detta till känna. I ett särskilt yttrande (c) anfördes bl. a. att tillgången på närrekreation har avgörande betydelse för människors levnadsförhållanden och att samhällets planering och ekonomiska stöd borde utgå från rekreationsbehovet även i de tätbefolkade regionernas närhet.

1979 års beslut av regeringen beträffande den fysiska riksplaneringen inom Stockholms län innehåller bl. a. uttalandet att det är angeläget med fortsatta åtgärder för att ge rekreationsområdena för befolkningen i Stockholmsregionen ett tillräckligt skydd.

Frågan om bevarande av Hanstaområdet vid Stockholmsregionen har behandlats i interpellationssvar den 11 december 1980. I svaret angavs bl. a. att området ansågs i första hand falla inom den kommunala planeringens ram. I det förslag till ny regionplan som ingetts till regeringen angavs området som utredningsområde. Frågan om att införliva området med det befintliga naturreservatet på Järvafältet behandlas inom länsstyrelsen.

En redogörelse för behandlingen av tidigare krav (fp) (vpk) beträffande markreservationer i plan för *daghem m. m.* har getts i betänkande CU 1978/79:2 s. 3–5.

Enligt bostadssaneringslagen får hyresnämnd förbjuda fastighetsägare att utföra förbättringar som inte kräver byggnadslov om inte åtgärden behövs för att uppnå lägsta godtagbara standard och det är uppenbart att åtgärden inte är påkallad av boendehänsyn. Gäller åtgärderna sådant som kräver byggnadslov och inte behövs för att nå lägsta godtagbara standard kan organisation av hyresgäster motsätta sig den. Åtgärden får då vidtas endast om hyresnämnden medger det. Detta kräver att särskilda skäl föreligger.

2.2 Byggnormer m. m.

Genom byggnadslagstiftningen ställer samhället grundläggande krav på byggnaders säkerhet och funktion. Effekterna på byggandet av *ändringar i normsystemet* är endast delvis kartlagda. Det åligger dock den nu arbetande byggherrens utredningen (Bo 1980:01) att se över kostnadseffekterna av nya byggnormer samt att överväga metoder att bättre kunna förutse kostnadseffekterna av ändringar i statliga normer. Visst arbete med denna inriktning pågår också inom planverket.

De grundregler som ges i byggnadsstadgan (BS) utvecklas och konkretiseras i den av statens planverk med stöd av 76 § 1 mom. i denna stadga utgivna Svensk byggnorm (SBN). Härvid gäller dock att föreskrift av inte oväsentlig ekonomisk betydelse liksom föreskrift som av annan orsak är av större vikt skall fastställas av regeringen.

Detaljbestämmelser avseende skydd mot barnolycksfall lämnas i SBN (kap. 41) och de gäller vid ny- eller ombyggnad av bostadslägenheter för stadigvarande bruk med undantag av enrumslägenheter utan egna matlagningsutrymmen eller lägenheter i pensionärs- och ålderdomshem. Avsikten är att skydda barn upp till 3 (och i viss mån 6) år mot olyckor. Åtgärderna omfattar bl. a. fönsterspärar, skydd mot inläsning, utformningen av trappor och balkonger, förvaring av farliga preparat och mediciner samt vassa hushållsredskap, värme- och tippskydd för spis, disk- och tvättmaskin samt petsäkra eluttag. I en kommentar till SBN – som dock inte är bindande – påpekar dessutom planverket att *klämfria dörrar* bör finnas i sådana lokaler där barn förekommer i större omfattning som i förskolor samt låg- och mellanstadieskolor.

Barnolycksfallsutredningen har i sitt betänkande Barnolycksfall (SOU

1979:28) tagit upp frågan om barnsäkerheten i hemmet. Utredningen lämnar dock inte några förslag till ytterligare barnsäkerhetsåtgärder vid nybyggnad. Däremot förespråkar utredningen att alla äldre bostäder skall kompletteras med de barnsäkerhetsanordningar som föreskrivs i SBN för ny- och ombyggnad. Det i enlighet med utredningens förslag inrättade barnmiljörådet är centralt organ för säkerhets- och miljöfrågor bland barn och ungdomar. Rådet kommer fortlöpande att följa bl. a. barnens säkerhet i hemmet.

Enligt bestämmelserna i 42 a § BS skall bostäder för annat än fritidsändamål och utrymmen i byggnader till vilka allmänheten äger tillträde eller som utgör arbetslokaler utformas så att de blir tillgängliga för och kan användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga till följd av ålder, invaliditet eller sjukdom. Också när det gäller *handikapptillgängligheten* lämnas detaljföreskrifter i SBN. De innebär för nyproducerade bostäder att minst en ingång till byggnad samt minst en förflyttningsväg till bostadslägenheter eller utrymmen i byggnad till vilka allmänheten äger tillträde skall kunna användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. För bostadslägenhet gäller dessutom att minst en entrédörr samt minst en dörr till varje rum inklusive kök, ett hygienrum och en balkong eller uteplats skall medge passage med rullstol. Bestämmelserna om dörrar i bostäder trädde i kraft den 1 januari 1980, medan övriga bestämmelser är av äldre datum.

Sophanteringen i bostadshus regleras också den i SBN. Bestämmelserna innebär att det för bostadshus skall finnas utrymme för hushållsavfall och återanvändbart avfall.

För flerbostadshus gäller dessutom att där skall finnas utrymme för skrymmande avfall (storsoprum). Har huset mer än två våningar skall sopnedkast ordnas om inte avfallet omhändertas tillfredsställande på annat sätt. Minst ett sopnedkast per trapphus eller soputrymme per hus skall ordnas så att det kan nås av person i rullstol.

Storsoprum (eller fast lokaliserad container) skall finnas inom 200 m från trapphus. Mot bakgrund av att reglerna tillkommit av arbetsmiljöskalet stadgas att transportvägen för avfall skall vara kort och bekväm. Kärra skall kunna användas.

För befintlig bebyggelse gäller enligt 82 § BS att endast sådana anordningar för avfallshantering som skäligen kan fordras för att åstadkomma godtagbara arbetsförhållanden behöver finnas. Detta återspeglas i motsvarande föreskrifter i SBN. Avseende de avvägningar som härvid kan bli aktuella har departementschefen i proposition 1977/78:50 (s. 15–16) uttalat följande.

När det gäller avvägningen i dessa situationer anser jag att byggnadsnämnden bör göra en med hänsyn till förhållandena lämplig avvägning mellan t. ex. vad som bör krävas för att förbättra arbetsmiljön för sophämnings-

personalen och vad åtgärder i detta syfte bör få kosta. Riktmärket bör vara att få till stånd en med hänsyn till ekonomiska och byggnadstekniska förutsättningar godtagbar helhetslösning vad avfallshanteringen beträffar. För att man skall åstadkomma en sådan lösning kan det ibland bli nödvändigt att avstå från sådant som normalt hör till den interna sophanteringen i byggnaden. Krav på en godtagbar transportväg kan t. ex. medföra att hyresgästerna får upphöra med att kasta avfallet i sopnedkast och i stället lämna avfallet i särskilt anordnade utrymmen i anslutning till transportvägen. I dessa fall då en avvägning måste göras mellan arbetsmiljön för sophämningspersonalen och den interna sophanteringen i byggnaden bör alltså enligt min mening sophämningspersonalens arbetsmiljö i första hand tillgodoses.

Civilutskottet (CU 1977/78:6) hade inte heller något att erinra mot propositionen i denna del.

För finansieringen av förbättringsåtgärder för sophanteringen utgår statligt bostadslån.

I Bygginfoskolans regi har genomförts en riksomfattande kursverksamhet beträffande ombyggnad av soprum. Verksamheten har syftat till att ge berörda personer och lokala myndigheter nödvändig kunskap för att de på ett riktigt sätt skall kunna hantera lagstiftningen och dess intentioner. Statens planverk följer också i samråd med kommunförbundet, SABO, HSB, renhållningsverksföreningen och berörda fackliga organisationer i en referensgrupp till Bygginfoskolans arbete utvecklingen vad gäller förbättringsåtgärderna.

2.3 Tilläggsavgift vid olovligt byggande

Enligt lagen (1976:666, ändrad 1976:890 och 1979:983) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m. (LPI) kan vissa överträdelser av byggnadslagen och byggnadsstadgan leda till att avgifter tas ut: byggnadsavgift, tilläggsavgift och särskild avgift. Vid olovligt byggande i alla former tas byggnadsavgift ut. Tilläggsavgift skall tas ut när överträdelsen anses vara av särskilt allvarlig beskaffenhet – t. ex. när en helt ny byggnad har uppförts eller en befintlig byggnad har till- eller påbyggs utan byggnadslov. Särskild avgift tas ut när det gäller sådana överträdelser som inte utgör olovligt byggande.

Enligt 7 § LPI skall tilläggsavgift tas ut när det är fråga om en olovlig åtgärd som innebär att

1. helt ny byggnad uppförs.
2. befintlig byggnad till- eller påbyggs.
3. byggnad inreds helt eller delvis till väsentligen annat ändamål än det till vilket byggnaden förut varit använd.
4. byggnad eller del av byggnad tas i anspråk för väsentligen annat ändamål än det till vilket byggnaden förut varit använd eller som finns angivet på godkänd ritning eller

5. byggnad rivs.

Varken byggnadsavgift eller tilläggsavgift får tas ut bl. a. när den olovliga åtgärden rättas innan påföljdsfrågan tas upp vid sammanträde med byggnadsnämnden. Tilläggsavgift utgår inte heller när ny- eller tillbyggnaden inte är större än 10 m². Tilläggsavgift utgår fr. o. m. år 1980 med 500 kr. för varje m² bruttoarea utöver 10 m² (prop. 1978/79:111. CU 1979/80:3).

Byggnadsnämnden beslutar om byggnadsavgift, medan prövningen av frågan om den olovliga åtgärden skall föranleda också tilläggsavgift har lagts på allmän domstol. Endast allmän åklagare är behörig att väcka talan och detta endast om byggnadsnämnden begärt det. Domstolen kan sätta ner eller efterge tilläggsavgift t. ex. när överträdelsen anses ursäktlig eller bagatellartad.

PBL-utredningen har i betänkandet Ny plan- och bygglag (SOU 1979:65 s. 499–508) behandlat även LPI och föreslår att denna lag arbetas in i den nya plan- och bygglagen. Utredningen redovisar bl. a. synpunkter på behovet av ändringar i LPI som förts fram av Svenska kommunförbundet i en PM den 25 september 1978 liksom en framställning från byggnadsnämnden i Malmö. I såväl promemorian som framställningen framhålls det som otillfredsställande att byggnadsnämnden i alla situationer då tilläggsavgift formellt skall tas ut måste anmäla frågan till åklagaren.

Utredningen föreslår att ingen åtgärd med en bruttoarea av 20 m² bör träffas av tilläggsavgift. I promemorian och framställningen föreslås också att byggnadsnämnden skall ha möjlighet att i vissa fall avstå från att anmäla frågan om tilläggsavgift till åklagaren. Utredningen anför här till att förslaget att undanta åtgärder med en bruttoarea under 20 m² eller mindre bör medföra en minskning av antalet fall då anmälan till åklagaren blir aktuell. Med hänsyn till den principiella tveksamhet som finns mot att lägga skönsmässiga bedömningar på byggnadsnämnden anser utredningen att det knappast finns utrymme för några ytterligare ändringar i gällande bestämmelser.

2.4 Fysisk riksplanering

Gällande riktlinjer för hushållning med mark och vatten har inga omedelbara rättsverkningar. Dåvarande civilministern anförde i anslutning till detta konstaterande (prop. 1972:111 bil. 2 s. 302) att detta följde redan av att riktlinjerna för konkreta ställningstaganden behöver preciseras eller darcutvecklas antingen genom fortsatt planering eller i samband med mer detaljerade lokaliseringsbeslut. Här till kom att gällande lagstiftning inte förutsätter förekomsten av övergripande planbedömningar som skulle binda Kungl. Maj:t eller myndigheterna i enskilda beslut rörande markanvändningen. Det förutsattes dock att riktlinjerna utan särskild föreskrift blev vägledande för Kungl. Maj:t vid alla beslut om sådan markanvändning som riktlinjerna avser. Det ansågs ligga i sakens natur att samma riktlinjer kom

att iakttas också av myndigheterna. Alla statliga myndigheter har anbefallts att beakta riktlinjerna för hushållning med mark och vatten (SFS 1973:15).

I 1972 års nämnda proposition angavs att frågan om hur man mer generellt skall förknippa beslut grundade på den fysiska riksplaneringen med direkta rättsverkningar för kommuner och enskilda skulle övervägas av bygglagutredningen.

PBL-utredningen har redovisat förslag om lagreglering av riktlinjerna.

I riksdagen har, utom annat, frågan om regeringens tillämpning av riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen tagits upp i en interpellationsdebatt den 8 december 1980.

Inom konstitutionsutskottet granskas f. n. i dechargesammanhang bl. a. regeringens hänsynstaganden till riktlinjer i den fysiska riksplaneringen vid beslut om byggnadsplaner för fritidsbebyggelse. Kommande betänkande torde behandlas i kammaren i början av maj 1981.

3 Utskottet

3.1 Vissa planfrågor

I motion 1980/81:635 (fp) föreslås en utredning av möjligheterna att träffa *avtal om byggförbud kring Arlanda flygplats* – avtal mellan staten och resp. kommun. Motionärernas utgångspunkt är att man på detta sätt bör hindra att man i framtiden – liksom i Brommaärendet – ställs inför krav från de boende på begränsningar i flygverksamheten.

Tillkomsten av ytterligare bebyggelse föregås av planmässiga bedömningar, vari ingår även överväganden om buller- och riskzoner. Dessa bedömningar faller i första hand på resp. kommun men kommer under statlig prövning vid planfastställelse. Det finns utifrån dessa förhållanden inte anledning att införa ett system med avtal mellan staten och kommunerna.

Motionärerna anför att de önskade överenskommelserna borde leda till ett byggförbud inom en radie av en till en och en halv mil från Arlanda flygplats. Uttalandet torde, mot bakgrund av vad i övrigt anförts i motionen, innebära att hittillsvarande bedömningsnormer bör skärpas. Hithörande frågor får enligt utskottets mening beaktas i forskning och tillämpning och inte leda till något riksdagens uttalande.

Motion 1980/81:1844 (c) innehåller förslaget att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket och planverket ges i uppdrag att som ett led i den fysiska riksplaneringen inventera och föreslå lämpliga åtgärder för bevarandet av värdefulla *grönområden* i de större tätortsregionerna. Bland områden där sådana bevarandeskäl anses föreligga framhåller motionärerna Hanstaområdet på Järvafältet i nordvästra Stockholmsregionen.

Vissa områden i närheten av storstadsområdena täcks redan av bevaranderiktlinjer inom den fysiska riksplaneringen. I övrigt faller motionärernas

intressen inom den kommunala planeringen men kan också beaktas t. ex. i samband med fråga om bildande av naturreservat.

De intressen som motionärerna närmast torde hävda bevakas i första hand inom den kommunala planeringen och vid överväganden om naturreservat. En fullföljd av en förordad utredning torde närmast syfta till att ge underlag för riktlinjer för hushållning med mark och vatten – riktlinjer som avses medverka till att områden undantas från exploatering och därmed kan användas för t. ex. närrekreation. Enligt utskottets mening finns det inte tillräckliga skäl för att riksdagen skulle föregripa de kommunala – eller regionala – planövervägandena. De översiktliga bedömningar som staten kan önska hävda i dessa sammanhang kommer till uttryck såväl i samråd mellan länsstyrelse och kommun som vid t. ex. planfastställelser. Det finns f. n. inte anledning utgå från annat än att även de översiktliga bedömningarna redovisas i planarbetet utan ett särskilt utredningsuppdrag. Motionen avstyrks därför.

Förslaget att stadsplan inte skall fastställas resp. tillstånd till sanering inte skall ges om det inte planerats ett tillräckligt antal *barnstugeplatser* förs fram i motion 1980/81:1894 (vpk).

Motsvarande förslag, såvitt gäller detaljplaner, har förts fram vid flera tillfällen och avstyrkts av utskottet. Detta har skett med hänvisning till att syftet i väsentliga delar är tillgodosett genom gällande anvisningar för planläggningen samt till att det inte vore lämpligt att bryta ut en sådan fråga ur arbetet på en ny plan- och bygglag. Dessa bedömningar gäller i sak även frågan om ändringar i bostadssaneringslagen. Bedömningar i dessa delar kan även beröras av arbetet inom stadsförnyelsekommittén. Utskottet avstyrker motionen.

Motionen 1980/81:1910 (s) utgår från uppfattningen att samhällsplaneringen är bristfällig, bl. a. med hänsyn till önskemålen att få en boende- och servicestruktur m. m. som skapar förutsättningar för *jämställdhet* mellan kvinnor och män. Motionärerna anför att i utredningsförslaget till en ny plan- och bygglag tagits ringa hänsyn till bl. a. existerande förvärvshinder för kvinnor. Redovisningen bör göras såväl i program som i översiktlig och detaljerad planering. Motionen utmynnar i hemställan att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslaget till en ny plan- och bygglag.

Det finns enligt utskottets mening ingen erinran mot motionärernas allmänna syften. Dessa syften riktar sig mot samhällsplaneringen i en vidare mening – ekonomisk och fysisk planering där en samordning måste ske för att nå uppsatta mål. Det är inte möjligt att en lagstiftning om fysisk planering ger uttömmande uttryck för en viss önskad struktur – önskemålen växlar också lokalt. För att uppnå vissa plankvaliteter inom ramen för en "lämplig samhällsutveckling" krävs bl. a. resurser, lämpliga beslutsformer och politisk vilja. En av de grundläggande förutsättningarna för en kvalitetsmäsigt god planering är att medborgarintresset får göra sig gällande inte endast

när det gäller konkreta planförslag utan också när det gäller målsättningar och översiktliga bedömningar. Som motionärerna också anför är det därför viktigt att planeringen sker så att medborgarna har möjlighet att bevaka skilda intressen. Som anförts i utredningsförslaget (SOU 1979:65–66 s. 210) är exempelvis de ändrade relationerna mellan kvinnor och män i arbets- och familjeliv en faktor som måste bidra till nya normer för hur miljön bör utformas. En begäran från riksdagens sida om att vissa materiella krav beaktas eller om hur redovisningen av planeringsunderlaget skall ske är emellertid inte lämplig. Det får förutsättas att det fortsatta arbetet kommer att utgå från den utveckling som skett av värderingarna och viljan till aktivt deltagande från alla berörda grupper.

3.2 Byggnormer m. m.

I motion 1980/81:1845 (c, fp, m) föreslås en *översyn av byggnormerna* i fråga om varaktighet, ikraftträdande samt industrins behov av omställningar i samband med revidering och införande av nya normer. Förslag lämnas också om utredning av "alternativa normidéer". Som ett exempel nämns ersättande av normer med ett utökat och annorlunda produktansvar. I sin motivering till de framlagda förslagen pekar motionärerna i första hand på normsystemets kostnadseffekter.

Det av motionärerna betonade intresset av att normer inte ändras alltför ofta och med för kort övergångstid beaktas enligt utskottets mening såväl av planverket som av regeringen vid dess fastställelseprövning. Det finns därför inte anledning till någon riksdagens åtgärd i denna del. Med hänvisning bl. a. till vad utskottet anför i betänkande CU 1979/80:31 (s. 20) har utskottet inte heller funnit anledning förorda att byggnormerna ersätts med ett utvidgat produktansvar.

I motion 1980/81:284(s) ställs krav på föreskrifter om *klämfria dörrar* vid nybyggnad.

Motionärernas grundsyn att riskerna för barnolycksfall fortlöpande bör beaktas i normarbetet delas helt av utskottet. Det är samtidigt utskottets uppfattning att föreskrifterna i SBN ger ett nu acceptabelt skydd mot de allvarigaste olycksriskerna i ett hem. Vad motionärerna anför får fortlöpande beaktas i normarbetet utan något uttalande från riksdagens sida.

De handikappbyggnormer som trädde i kraft den 1 januari 1980 är framtagna i samråd med handikapporganisationerna och tillförsäkrar såväl rullstolsbundna som andra rörelsehindrade personer tillträde till alla nyproducerade lägenheter. De krav på *dörrbredd* och därav följande handikapptillgänglighet i bostäder som ställs i motion 1980/81:633 (s) är därmed redan tillgodosedda.

Hösten 1977 antog riksdagen de ändringar i byggnadsstadgan (prop. 1977/78:50, CU 1977/78:6, rskr 1977/78:72) som nu gäller avseende *soputrymmen och sophantering* för befintlig bebyggelse. Bestämmelserna

trädde i kraft den 1 april 1978. I motion 1980/81:1843 (m) hemställs om en översyn av gällande regler på grundval av hittills gjorda praktiska och ekonomiska erfarenheter av tillämpningar med särskilt beaktande av kraven på grovsoprum samt separering av hushållssoporna. Motionärerna pekar i sin motivering på de ekonomiska och praktiska konsekvenserna av reglernas tillämpning.

Syftet med kraven på avfallshanteringen i befintlig bebyggelse är att åstadkomma godtagbara arbetsförhållanden för den som hämtar avfall från bostadshus. Samtidigt gäller dock att normerna utformats så att endast sådana åtgärder som skäligen kan fordras för att åstadkomma detta behöver genomföras. Ytterligare avvägning mellan arbetsmiljö och kostnader samt hyresgästernas intressen görs av byggnadsnämnd. Det finns enligt utskottets mening f. n. inte tillräckligt underlag att påkalla en särskild översyn.

3.3 Tilläggsavgift vid olovligt byggande

Genom motion 1980/81:1074 (m) föreslås att riksdagen hos regeringen begär att 7 och 8 §§ lagen om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m. (LPI) ges en utformning som undanröjer onödig byråkrati. Motionärens syfte är att ge byggnadsnämnderna befogenhet att underlåta begäran hos allmän åklagare att denne för talan om tilläggsavgift. Motivet är att den strikta regeln medför att till åklagaren överlämnas ärenden av bagatellartad eller synnerligen oskyldig natur.

Gällande ordning i denna del innebär att byggnadsnämnden endast har att konstatera om de formella förutsättningarna finns för att ta ut tilläggsavgift. Möjligheten att enligt 7 § fjärde stycket LPI nedsätta eller helt efterge en tilläggsavgift tillkommer dock endast allmän domstol.

Denna ordning har motiverats med att det inte borde läggas på en politiskt sammansatt nämnd att på skönmässiga grunder ålägga enskilda att betala avgifter av så betydande storlek som det kan bli fråga om vid tillämpning av LPI (prop. 1975/76:164 s. 41).

Utredningsförslaget till ny plan- och bygglag innehåller bl. a. ett förordande av att den som förutsättning för tilläggsavgift gällande ytgränsen höjs från 10 till 20 m². Utredningen har även behandlat frågan om befrielse från eller nedsättning av tilläggsavgift i vissa fall.

Enligt utskottets mening får motionärens syfte anses i väsentlig mån tillgodosett genom att den av honom väckta frågan behandlas inom ramen för arbetet med en ny plan- och bygglag. Det finns därför inte anledning för riksdagen att nu framställa en särskild begäran om ändringar i LPI.

3.4 Fysisk riksplanering

I motion 1980/81:1850 (vpk) föreslås riksdagen ge regeringen till känna vad i motionen anförts om hur gällande riktlinjer för hushållningen med mark

och vatten skall beaktas. Motionärerna hävdar att de av riksdagen godtagna riktlinjerna fått en minskande tyngd vid regeringsavgöranden och att markägarintressen i stället tillmäts ökad vikt. Man önskar bryta denna utveckling genom ett uttalande där riksdagen dels på nytt bekräftar sina tidigare uttalanden, dels anger att markägarintressena inte på nytt skall vägas in i konkreta avgöranden – de är beaktade redan i riktlinjernas formulering.

Enligt utskottets mening torde det inte från något håll ha satts i fråga att riktlinjerna i den fysiska riksplaneringen skall beaktas av regeringen även om de inte har direkt rättsverkan. Regeringen har också i länsvisa beslut klart manifesterat en sådan viljeinriktning. Därav följer emellertid inte att regeringen vid t. ex. fastställelseprövning kan avstå från att väga in kommunala synpunkter på hur riktlinjerna bör preciseras. Regeringen måste också enligt byggnadslagen se till att "även enskildas intressen --- tillbörligen beaktas". Motionärernas intressen får anses tillgodosedda inom den ram som byggnadslagstiftningen ger. Motionen avstyrks därför.

3.5 Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avtal om byggförbud kring Arlanda flygplats* att riksdagen avslår motion 1980/81:635,
2. beträffande *grönområden* att riksdagen avslår motion 1980/81:1844,
3. beträffande *barnstugeplatser* att riksdagen avslår motion 1980/81:1894,
4. beträffande *jämställdhet* att riksdagen avslår motion 1980/81:1910,
5. beträffande *översyn av byggnormerna* att riksdagen avslår motion 1980/81:1845,
6. beträffande *klämfria dörrar* att riksdagen avslår motion 1980/81:284,
7. beträffande *dörrbredd* att riksdagen avslår motion 1980/81:633,
8. beträffande *soputrymmen och sophantering* att riksdagen avslår motion 1980/81:1843,
9. beträffande *tilläggsavgift vid olovligt byggande* att riksdagen avslår motion 1980/81:1074,
10. beträffande *fysisk riksplanering* att riksdagen avslår motion 1980/81:1850.

Stockholm den 19 mars 1981

På civilutskottets vägnar
KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Per Bergman (s), Rolf Dahlberg (m), Oskar Lindkvist (s), Lars Henrikson (s), Knut Billing (m), Thure Jadestig (s), Sven Eric Åkerfeldt (c), Bertil Danielsson (m), Birgitta Dahl (s), Bertil Dahlé (fp), Per Olof Håkansson (s), Eivor Nilson (c), Margareta Palmqvist (s) och Kerstin Ekman (fp).

Reservation

Jämställdhet mellan kvinnor och män i planeringen

Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Birgitta Dahl, Per Olof Håkansson och Margareta Palmqvist, alla (s), anser att

dels den del av betänkandet som på s. 8 börjar "Det finns" och på s. 9 slutar "berörda grupper" bort lyda:

Det torde knappast bestridas att den fysiska planeringen kan skapa och skapar bostads- och servicestrukturer för ett tidigare levnadsmönster – strukturer som t. o. m. motverkar strävanden till *jämställdhet* mellan kvinnor och män. Motionärerna syftar självfallet inte till att skapa en ny formell planeringsnorm. Deras syfte är i första hand att uppnå att jämställdhetssynpunkterna och därmed nya krav på förvärvsarbete och service beaktas i det kommunala planarbetet på ett så tidigt stadium att det påverkar redan översiktliga programbeslut. Deras syfte är vidare att jämställdhetssynpunkterna skall beaktas också i detaljplaneringen.

Enligt utskottets mening förtjänar motionärernas synpunkter beaktande även från riksdagens sida och detta på ett sätt som gör att en kommande plan- och bygglag får uttryck för dessa strävanden. Dessa uttryck bör lämpligen innefatta ett allmänt krav på att dessa intressen skall beaktas i planeringen liksom föreskrifter som garanterar att till såväl planeringsprogram som planförslag knyts redovisningar och bedömningar från jämställdhetssynpunkt. Därmed kan dessa frågor ges en utgångspunkt i den debatt som måste föregå planbesluten. Därtill kommer att jämställdhetsfrågorna självfallet måste vara en av utgångspunkterna för bostads- och försörjningsprogrammen och vid sektoriella bedömningar av gemensamma planeringsföresättningar för en kommun. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *jämställdhetsfrågor i planeringen* att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1910 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande**Fysisk riksplanering**

Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Birgitta Dahl, Per Olof Håkansson och Margareta Palmqvist, alla (s), anför:

Förslaget i motion 1980/81:1850 (vpk) syftar till att hindra att riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen får en alltmer minskad tyngd vid regeringsavgöranden och därmed i planeringspraxis i övrigt. Vi ställer oss helt bakom en sådan strävan och betonar att regeringens tillämpning av dessa riktlinjer måste följas med skärpt uppmärksamhet. Denna uppföljning måste ske mot bakgrund av allmänna tolkningar av riksdagens beslut men också mot bakgrund av de länsvisa beslut som regeringen tidigare fattat om planeringens fullföljande. Skulle i ett enskilt fall regeringens beslut kunna antas uppfattas som ett avsteg från riktlinjerna eller de länsvisa besluten bör skälen därtill särskilt motiveras. Endast därigenom kan regeringen fria sig från misstankar om att den närmar sig den negativism mot den fysiska riksplaneringen som sedan länge präglat moderata samlingspartiet.

När vi nu inte ställt oss bakom motionsyrkandet om att riksdagen på nytt skulle bekräfta riktlinjerna är detta enbart ett uttryck för att vi anser dem redan nu till fullo giltiga och bindande för regeringen. Vi anser att avvikelser från dem, även i den mån de inte är direkt konstitutionellt angripbara, under alla förhållanden måste ses som ett sådant avsteg från de demokratiska beslutsformerna att de knappast kan förutsättas bli aktuella i ett läge när uppmärksamheten nu riktats mot förhållandena.

